

Ezen igen régi várnak kezdetét, eseteit, és enyészvét, a' régiség setét homályba borította, olly annyira, hogy már csak az omladék'-maradványok bizonyítják, hogy itt régenten, még a' Magyaroknak bejövetelek előtt, vár volt.

A' Kékkői Járásban fekszik.

III.

F ü l e k V á r a.

Ezen vár és város, hajdani virágzó idejében a' tudományoknak és a' jó erkölcsöknek, 's minden jó előmeneteknek oskolája volt. Az utóbbi századokban pedig számtalan veszedelmeknek és gyászos vér-ontásoknak helye lévén, a' vitézség' és hűség' példájának méltán neveztetetik.

Sok jeles Magyar Nemes Familiáknak kedves lakhelyek volt ez mind addig, míg a' Török, és végre a' felfegyverkezett pártütők, támadók, ezen várt a' várossal együtt kegyetlenül el nem pusztították, és a' véres ütközeteknek dühössége, a' hűséges igaz Magyarokat lelketlenül halomra nem hánnya.

Hűséggel és igaz egyenességgel fogom ezen várnak és városnak sok rendbeli szerentsétlen történeteit előadni, mellyeket ez az utóbbi századokban szenvedett, kedves vitéz nemzetünkkel együtt; de előbb ezen várnak kezdetéről 's építetéséről fogok szólni.

Bebek Ferentz nevezetes Magyar vitéznek tulajdonítanám ezen várnak építetését, hogy ha még régiebb, és ötet megelőző időkről maradt tudósításoknak nem akarnék engedni, kívánván ezzel is a' régi századokra vissza emlékeztetni a' kegyes olvasót.

Ezen vár' építése a' hajdaniak által egy juhásznak tulajdonítatik, a' ki ezen környéken, de nem tudatik melly tájon, juhait legeltetvén, Füles nevezetű kutyájának kaparása után egy üregben nagy kintsre talált, 's nem akarván a' szerentséhez háladatlan lenni, ezen kő-sziklás hegy-tetőn várt építetett, és minthogy a' kutyájának véletlen vezetése után lett illy szerentséssé, ezen várt Füles várának nevezte. Mások azzal a' különbséggel adják elő ezen régi történetet, mellyet már a' megavúlt régiség sűrű fátyollal fedezett be, hogy azon juhász Fülepnék neveztetvén, maga nevérol kívánta a' várt is Fülep várának hivatni, melly név idő'jártaival, könnyebb kimondás végett, egy betűnek változtatásával Fülekké tétetett. a)

Mellyik században történt ez, és mellyik Fejedelem alatt, nem tudatik; de hogy IV-dik Béla alatt már fen állott ezen vár, az bizonyos, mert 1246. eszt. Székes Fehérvárott Ország-Gyűlési tartatván, azon alkalommal bizonyos Fulkus nevezetű ember, a' ki a' Füleki várban rablásokból, elfoglalásokból, és gyűjtogatásokból élt, 's ezeken feljül még

---

a) Bél Mátyás a' 74. lapon.

hamis pénzt is veretett, arra íteltetett, hogy anyaszűz mezítelen minden fegyver nélkül viaskodjék egy fegyveres férjfiúval. De ő ezen veszedelmet jó eleve megtudván, elszökött, minél fogva minden ingó és ingatlan javai a' Királyra szállottak. Így adja elő egy hiteles írónk ezen történetet a) az Austriai háború' leírása után:

„Conventum suis Albam indixit (IV. Béla „Király) ut de iis, qui tempore Tartarorum, his „nihil meliores, in suos concives saeviebant, quae- „stionem haberent. Erat inter hos Fulcus nomine, „(ez nem vezeték, hanem kereszt neve volt, az at- „tya Simonnak neveztetett) qui ex Fülekiensi „Castro praedas latrocinando agebat, caedibus et „incendio omnem viciniam corrumpens foede, et „a regressu Tartarorum falsam monetam etiam „cudere ausus. Itaque ut se ab his criminationi- „bus purgaret, in Iudicium vocatus, mandatum- „que, ut nudus et inermis, cum armato congre- „deretur; sed is causae suae diffidens, mature „ad externos se subduxit. Quare consensu totius „Conventus, in laesae Majestatis et contumaciae „reum, cum capitis sententia et bonorum omni- „um amissio decreta fuit. IV. Idus Januarii 1246.“

Egy Vernerus György nevezetű hajdani író, „*De admirandis Hungariae aquis*“ című mun-

---

a) Georgius Pray. Hist. Hung. Tom. I. pag. 254. Engel János Kerestély, I. Könyve 364. lapján ezzel meg- egyez.

kájában ezt írta a' Füleki vár' hegyéről: „Ad ar-
 „cem Fulek, in Comitatu Novigrád, specus est,
 „in quo superne destillans aqua continuo dure-
 „scit. Ibi vero videas ceu statuas hominum con-
 „sistere saxa, ex hac destillatione concreta. Al-
 „bus his color est, nec per se tantum sunt alba,
 „sed etiam coloris albicantis, usum trita picto-
 „ribus praebent.“ a)

Helyet talál itten a' Magyar birodalom' azon
 köz veszedelmének leírása, melyet a' nem sze-
 rentsés IV. Béla Király alatt, 1240-ik esztendőől
 kezdve, a' Tatárok' sokasága okozott; melly idő-
 ben ezen Országban a' hegyek' tetején, vagy a'
 sűrű erdőkben, sokan rejtek-helyeket készítettek,
 magok's gyermekeik megmaradhatások végett, to-
 vábbá erőtelen árkolásokkal, palánk-fákkal körül-
 kerített föld-várákat emeltek, mellyeket többnyire
 azon vad dühösségű kegyetlen ellenség semmivé
 tett. Ugyan azért az rendeltetett, (mint a' hajdani
 időknek több íróji bizonyítják) hogy kőfalakból
 építtessenek nagyobb bátorságot nyújtó állandó
 menedék helyek a' hegyek' tetején, vagy az erdő-
 ségek között, a' mint hogy építtettek is több vá-
 rak ezen Vármegyében. Miért kellene tehát kétel-

---

a) Ezen előadását Vernerus írónak azért adjuk elő, mi-
 vel itt legkissebb nyoma sincsen ezen kövé való-
 víznek. Verner talám az Aggteleki barlangról, melly
 Gömör Vármegyében vagyon, akarta ezt írni, 's té-
 vedésből a' nevet eltserélte, 's a' Füleki vár' hegyének
 tulajdonította, de hibásan.

kednünk a' Füleki várnak is e' szerint, szükségből lett kezdete felől, midőn maga az anya természet is megmutatá az akkori előknek, hogy ezen kősziklán legalkalmasabb oltalom helyek leszen.

Bizonyos az, hogy ezen hegy és szikla örökös birtokos nélkül azon időkben sem volt. Mind azon birtokosnak hatalma és tehetsége, mind ezen város' és környék' lakosinak serénysége 's munkássága által mind addig folytatott ezen vár' építése, miglen illy roppant erősséggé vált.

Ezeket bizonyítja ifjabb István Király' levele is, mellyet akkor írt, midőn az édes attyától IV. Béla Királytól Füleki várát átalvette, t. i. 1262. esztendőben, és így V. Istvánnak, mint megkoronázott Magyar Királynak birtokában volt Füleki vára. Így adják ezeket elő hiteles íróink: a)

„Hoc tempore Stephanus Junior Rex Hungariae jam coronatus, cum Patre Bela IV. in „dissidia fuit; belli causa composita, inter alias „conditiones, in pacis Tabulis sequentia occurrunt: Nos Stephanus Dei Gratia Junior Rex „Hungariae, Dux Transilvaniae, Dominus Cumanorum. Significamus praesentium per tenorem „etc. — Universis etiam innotescimus per praesentes. Quod Nos Castrum Fylek, cum pertinentiis suis, bona voluntate, et gratanti animo receperimus a charissimo Patre nostro, pro Ca-

---

a) Matthias Belius. Tom. I. pag. 118. Steph. Katona pag. 360.

„stro, quod idem nobis promiserat, et ad dan-
 „dum se obligaverat, per suas Literas, in compo-
 „sitione seu concordia Posonii habita. Unde tra-
 „ditione et assignatione castri praedicti nobis jam
 „facta, ipsum ab obligatione tradendi castri pro-
 „fitemur et dicimus expeditum. — IX. Idus Dec.
 „1262.“

V. István Király után Magister Aegidius, a'
 ki Magister Georgiusnak fíja volt, nyerte 's birta
 Fülek várát, a' mi Testámentomából is kitetszik,
 mellyet Nagyszombathban irattatott 1315 eszt. a), 's
 mellyben a' többek közt e' van: „Dum Magister
 „Aegidius, filius Magistri Georgii, Testamentum
 „conderet, inter alia possedit Phylek (Fülek). Co-
 „ram Testibus Tyrnaviae, ibidem nominatis Gvar-
 „diano Probando, et Praedicatore Fratre Stepha-
 „no, Fratrum Minorum.“ 's a' t.

Már 1365. Magister Stephanus, Péternek a'
 fíja, volt Fülek vára' Várnagygya, és egyszer's-
 mind Gömör Vármegyének Fő-Ispánja. b) Mi volt
 légyen ezen Magister Stephanusnak vezetéke neve,
 ezekből ki nem tetszik; de Gömör Vármegye pe-
 tsétje, egy szárnyait szabadon bortsátó sasra mutat,

---

a) Hevenesi (kéz-írat) 's Hatona István is bizonyítja ugyan
 ezt. Tom. III. pag. 288.

b) Forgách Familia' Leveles Tárában, Fasc. B. Nr. 8-vo
 ezen kifejezés van: „Magister Stephanus, filius
 „Petri, fuit Castellanus de Filek, et Comes
 „Gumuriensis.“

és így vagy a' Zéchi (Szécsi) vagy a' Losontzi régi familiáknak eleji voltak ezek. a) Hihető az is, hogy Fülek vára I. Lajos Király' birtokában volt a' fen irtt esztendőben, minthogy ő Magister Stephanust Várnagynak és Gömör Vármegye' Fő-Ispánjának nevezte ki.

1451-ben Fülek váráról semmi említés sem tétetik, midőn Hunyadi János Kormányozónak (Gubernator) Giskra Jánossal Losontz mező-városa mellett volt nagy ütközete leíratik, és több Nógrád Vármegyei helyek említetnek, b) úgy-mint: Galsúr hegye (Gács vára) 's a' Gedei vár is. Bizonyos ezekből, hogy a' Csehek, a' Hussziták, már az előtt elfoglalták ezen várt.

1483. eszt. I. Mátyás Király megparantsolta, hogy azon rendetlenségek, sőt iszonyúságok, melyeket a' szabad ország-utakon Perényi nem csak az idegen és honi kereskedőkön, hanem még a' Király' emberein is elkövetett, megzaboláztassanak; e' végre a' maga embereit Fülekre küldötte, hogy ezt ostrom által megvegyék; de Perényi István bemenvén a' várba, onnan a' Király' embereit nagy ágyúkkal és egyéb hadi-készületekkel zavarba hozta, a' Felségnek nem kis megvetésével.

---

a) Mert a' Zéchiek tüzimere egy orosz lány volt, melly egyik lábával keresztet tart. Car. Vagner Decad. II.

b) Thuróczy Chronic. Pars IV. Cap. LVIII. Bonfinius. Dec. III. Lib. VII. pag. 374.

a) Innen az következik, hogy ezen esztendőben a' Perényiek birtokában volt a' Füleki vár.

Bizonyos az is, hogy idő'jártával Bebek Ferentz lett ezen erősségnek mind örököse, mind megújítója és megerősítője, a' kire ez Ráskay jussal szállott, házas társúl vévén b) Ráskay Balásnak, ezen vár birtokosának és Kapitánjának leányát Dorottyát, kinek testvérje Ráskay Anna, Pető Ferentz' felesége lett. Füleki vára egy magas 's meredek hegyen vagyon építve, 's nintsen több kapuja egynél. Két részre osztatott ezen vár c); felső része felsőnek neveztetett, 's ennek mély tsatornáji voltak, mellyekben esső-víz gyűjtetett: alsó várnak pedig azon része neveztetett, mellyet Bebek Ferentz' erős falakkal 's bástyákkal megerősítve emeltetett, 's melly az egész várt állandóbbá, bátorságosabbá tette.

a) Vagner Dipl. Sáros. pag. 190. „Matthias I. Rex Hungariae mandavit Civitati Cibiniensi, ut propter maleficia, et enormitates, quae in libera via Regia, per Nicolaum de Perény, et suis Castris, et Castellis committebantur, non modo contra externos, et forenses mercatores; sed cum ad Castrum Fylek Rex Hominem suum misisset, ut expugnaretur, Magnus Stephanus de Perény, Castrum illud subintravit, atque inde homines Regis Bombardis et aliis machinis bellicis infestavit, in contemptum Majestatis. 14. Novembris.

b) Istvánfy XIX. könyve. 513. lapon.

c) Hieronymus Ortelius. 27. és 28. lapon

Noha most is elég pusztán hever ezen vár, még is azon kell álmélnodniok a' most élőknek, hogy ez illy szám nélkül való és hosszas veszedelmek 's viszontagságok között egészen öszve nem dült, 's hogy eshetett az meg, hogy ezen erős vár-maradványban három emelet még most is fenáll.

A' közép várnak erőssége a' kösziklára építetett; iszonyúk ennek két oldalán lévő erős bástyáji, mellyek mintegy az egész vár' terhét tartani látszanak. A' feljebb lévő emeletben kitetszenek a' volt lakhelyek' maradványai, mellyek között a' vár-kormányozóé (arcis Praefectus) a' legbátorságosabbnak tartatott.

Meg van még ezen várban azon mély kút, melly a' kösziklában ásattatott 's kifaragtatott; de a' bele omlott kövekkel már tsaknem egészen megtelt. Ezen kúttól nem messze volt a' hadi-foglyok tömlötze. Ezeken feljül még most is kitetszik az úgy nevezett Bebek' kapuja, mellynek homlok-kövéen némelly betűk még most is látszanak.

A' Bebek Familia' tagjai vitézséggel 's méltóságban tündöklöttek hajdan. Bubek István (e' szerint íratott azon időkben ezen név), már az 1367. eszt. Ország-Bíró volt; Bubek Imre is ugyan ezen méltóságos hivatallal diszeskedett, Mária Királyné és 'Sigmond Király alatt 1388. eszt. körül 's ugyan ezektől vette származását Bebek Ferentz, a' ki (mint feljebb említett) Ráskay Balásnak, kinek az attya Ráskay István, ezen Nógrád Vármegye'

Fő Ispánja volt, 's a' Véglyesi várt örökségül birta, leányát feleségül vette. a)

1523-ban meghatározatott az Ország Rendjei által, hogy 100 pénzt fizessen kiki, melyből 25 a' Király' részére, 75 pedig a' Nemzet' fentartására rendeltetett. Ezen pénznek be-szedője Verbötzy István volt, mert a' XVI. században vagyon erről emlékezet, hogy a' 75 den. Verbötzy István kezeihez tétessenek le. Akkor Nógrád Vármegye 85 frt. és Fülekért, melly Bebek Ferentz' birtokában volt, 300 frt. fizetett.

Az 1540-dik esztendőben Ráskay István ajánlása mellett, Királyi adományúl nyerte Mocsáry Balás, mint akkori Füleki várnagy és kormányozó (Praefectus) a' Nagyfalusi helységet, mellybe ugyan azon eszt. be is iktattatott, az akkori Budai Káptalan' bizonyság-levele szerint.

1552-ben midőn Jánosy Miklós az Egri vár' ostroma alatt vitézkedett, ugyan akkor Jánosy Pál Fülek várának kapitánja volt, a' kinek vigyázatlansága miatt a' Török' kezére jutott ezen vár, ő pedig Balog várába szökött, 's ott bujában kevés napok múlva meg is halt. c)

---

a) Istvánfy L. XIX. pag. 217.

b) Supl. Com. M. Kováchich L. III. pag. 215. „*Centum Denar. quorum 25. R. Maj. et 75. ad conservationem Gentium fuere deputati. C. Neogradiensis solvit 85 fl. de Castro Fülek dederunt 300 fl.*“

c) Szirmay Antal. Szatmár Vármegye' leírásában, a' II. Rész' 89 lapján.

Helye van itt Balassa János' levelének, mellyet írtt vala Ungnad János Fő - Vezérhez, Sept. 21. melly maga valóságában így következik:

, Spectabilis ac Magnifice etc. Nudius tertius
 „postmeridiem cum gentibus, quos Domini Ga-
 „briel de Perény et Bebek (Ferentz) collegerant,
 „ab arce Gedeu (Gede) discessimus eo proposito,
 „ut confliceremus cum hoste, et cum ventum fu-
 „isset ad Fylek, hora circiter quarta, ab ea ad
 „quartum milliare, visumque est praefatis Do-
 „minis, tempusque pugnae idoneum brevi futu-
 „rum, et ideo castra ibidem posuimus, congres-
 „sum differentes in crastinum. Inter coenam ve-
 „nit quidam rusticus in castra, qui retulit: Bas-
 „sam in Zechen venisse, secumque adduxisse 16.
 „Bombardas campestres, et sex maximas, quas
 „demolitores seu arietes vocant, ad diruenda
 „moenia factas. Quibus auditis, praenominatis
 „Dominis visum est, discedere ab armis, et pugna
 „ferendaque ope inclusis, in Fylek propterea,
 „quod cum tormentis Bassa prope adesse dicere-
 „tur, timendumque esset, ne periculosa admodum
 „esset dimicatio; sic igitur in deliberando illo-
 „rum sententia praevalente, conclusum est, ut
 „summo mane sequentis diei, praemissis adhuc
 „noctu curribus castrensibus, ipsi diluculo disce-
 „deremus, quod et factum est. Proh dolor! quam
 „inepte ego quoque ad arcem Serke, illis valedi-
 „cto, cum gentibus, quos ex montanis mecum
 „adduxeram, veni in Dyvyn (Divén), sicque reli-

„qui omnes, qui nobiscum aderant, dispersi sunt.

„Inter veniendum autem reperi quosdam
 „milites meos, qui habebant mancipium, hesternae
 „nocte captum, ex quo diligenter examinando di-
 „dici, Bassam trajecisse in Pest, cum tormentis
 „minoribus 13. et majoribus 3-bus, sed non ve-
 „nisse ad Zechen, nisi Begos aliquos tres eo per-
 „venisse, neque illum aliquid tentaturum, quod
 „si etiam vellet aliquid, omnibus viribus non pos-
 „se complere nunc in his confiniis 3000 numerum.
 „Accepi insuper certos milites, qui erant in Fy-
 „lek, cum viderent se esse desertos, omneque
 „auxilium sibi esse negatum, per medium hostem
 „agmine facto, media nocte erupisse, ut fuga sa-
 „lutem quaererent, ex quibus apud nos praeter
 „quatuor adhuc non sunt visi. Interim hac die,
 „discedenti mihi ex Dyvyn relatum est, **Turcam**
 „relicto in arce praesidio, rediisse in Zechen. **Por-**
 „ro, quid mihi hac de re Bassa scribat, quid
 „item ego ei responderim, Vestrae Spectabili ac
 „Magnificae Dni, scripta ad verbum misi. Cae-
 „terum non sine maximo dolore significare pos-
 „sum, diu non esse factam tam inordinatam di-
 „scensionem; instructissimi 2000 equites, totidem
 „selecti Pixidarii, ex plebe vero circiter 4000
 „vel etiam plures, qui omnes desideratissimis ar-
 „mis hostem jam aggressuri erant; Turcarum ad
 „summum fuerant 1500. qui assidentes equis, ju-
 „mentis in curru junctis se fuga adornabant, so-
 „lum expectantes, ex suis speculatoribus, quo-

„modo nos loco moverimus. Haec autem omnia
 „certo accepi. Fides quidem data erat, de feren-
 „do auxilio militibus in arcem missis, qui fuere
 „500, inter quos multi erant ex servitoribus Do-
 „mini Fratris mei Sigismundi Balassa, viri stre-
 „nui, et Domini de Perén, in armis exercitati,
 „qui tamen omnes spe frustrati ceciderunt. Hanc
 „miserandam historiam V. Spectabili et Magnif.
 „Dominationi serie describere statueram. In re-
 „liquo etc. etc. Datum Veterosolii 21. Sept. 1554.“

Joannes Balassa de Gyarmath m. p.

„P. S. Ego autem veneram eo ad cohör-
 „tationem et monitionem Domini Gabrielis de Pe-
 „rén, Supremi Capitanei Regni Hungariae.“

Ezeknek következésében a' következő levelet
 írta Zarkandi Pál, akkori Egri Várnagy, Veran-
 tius Antal Egri Püspöknek, a' fenjegyzett levél
 után mindjárt, úgymint Sept. 24-dikén 1554.

„Reverendissime Domine! Dum in castris
 „sub arce Geide (Gede) eramus; tum temporis
 „res quemadmodum successerunt, credo apud ean-
 „dem jam penitus esse omnes optime certos, quo
 „etiam temporis, Magnif. D. Gabriel de Perén,
 „nobis venerat in auxilium, cum aliquot centum
 „equitibus, ubi jam eramus in numero fere 2000
 „equitum, ac pedites ultro, rustici 2000, unde
 „jam Deo ita volente, moveramus bella recte ver-
 „sus arcem Fylek, quo cum hostibus sub eadem
 „arce die exorta congressi fuimus, proeliumque

„attentantes commisimus Consederamus enim in
 „castris, in monte quodam, contra eandem
 „arcem Fylek, sed de nocte fama pervenerat ad
 „nos, praecipue ad Dominos Magnates, Gabrielem
 „de Perén Capitan. Sup. partium superiorum, et
 „Franciscum Bebek, in castris existentes, Bassam
 „Budensem adventare cum ingenti Populo, qui
 „jam neque longo itinere a nobis aberat. Magna-
 „tes autem nostri, cognita re, continuato inter se
 „consilio, exposito, ut quod opus esset jam facto,
 „si liceat hostem aggredi, an non, propter pauci-
 „tatem gentium? mox recessimus itaque illinc,
 „cum omni bello, quo pròmti eramus. Postquam
 „autem illinc venimus confestim, eodem die vesperi
 „Bassa Budensis eo ad arcem Fylek pervenit. No-
 „stri vero, in eadem existentes, visa re, sine omni
 „mora extra irruerant, a) et qui eorum libere ve-
 „nire poterant, operam dederunt, qui autem nolue-
 „runt, ibi perierunt. Praeterea hodie est dies tertius
 „completus, postquam arcem Salgó obsederant,
 „bombardisque eam petiisse dicuntur, postea au-
 „tem jam huc Agriam venimus. In itinere ex
 „subditis Reverendissimae D.Vrae, usque 20
 „equites elegeram, *juxta Anyachkeö* (Hajnátskő)
 „ad unum milliare distans ab eadem arce Fy-

---

a) Az az, hogy a' felső várból kiszabadulhassanak, azon
 törekedtek végső veszedelmekkel, mert az alsó várt
 már akkor a' Törökök elfogláltak, és a' felsőben lé-
 vőket éhséggel akarták meggyözni.

„lek, quos illic et reliqueram, simul cum servitoribus Magnifici Domini Benedicti Seredy, qui jam hodie venerunt, captosque aliquos adduxerunt, qui ajunt Bassam Budensem cum 8000 hominum esse. Ex militibus R. D.Vstrae, qui in eadem arce pro majori defensione siti erant, vix 10. desunt, omnes salvi redierunt, quos etiam Deo volente, domum redire exspectamus. Sed ipse Dominus Gabriel de Perény nullibi volebat castra metari, quod si voluisset, non credo tantam perniciem exortam fuisse. Agriae 24. Sept. 1554.“

Paulus Zarkandy

Castellanus Agriensis m. p.

Ezen többször említett Bebek Ferentz, az állhatatlan és többnyire ingadozó szerentsének sokféle viszontagságai között forgott, 's végre 1556-ban Ferdinánd alatt, az Ország' Rendjeinek végzése és elhatározások szerint, György fijával együtt számkivettetett; a) sőt a' mi több, ezen idő-közben Isabella Királyné által megölettetni rendeltett. György fíja hasonló ellenkező eseteiktől hányattatván, semmi fiú-gyermekeket nem hagyott maga után, b) 's így minden birtokai, a' Füleki, Kraszna-horkai, 's Pelsötzi Uradalmak, a' Király' kezére vissza estek. c)

---

a) 1556. art. 24.

b) Istvánfy Lib. XX. pag. 254. L. XXI. pag. 274. et 275.
's másutt is.

c) Istvánfy L. XXIV. pag. 333.

Noha Bebek Ferentz mind a' hadi tudományokra, mind pedig az intézetek helyes felosztására nézve jó hadi vezér volt, éles látása még sem vette észre, hogy a' legfőbb szikla tetején lévő vár-fal' végén egy ablak volt, mellyen a' várból alattomban ki 's be lehetett járni, 's hogy annak vastáblája tsak gyenge lakattal volt bezárva.

Az akkori felvigyázója ezen várnak Jánosy Pál volt, a' ki mellett egy Szeretsen, Török vallású rab szolgált, kinek a' többek közt kötelessége volt a' várt tisztán tartani, sepreni, 's a' szemetet a' feljebb említett ablakon kihányni. Naponkint lángolt ebben szabadsága' visszanyerésének kívánsága, ez okból több izben vi'sgálta a' magasságot, a' helynek meredekségét, 's átlátta, hogy ezen ablakból a' fel 's lemenetel terhes ugyan, de nem lehetetlen, 's nem is egészen veszedelmes.

Egy alkalommal a' hadi foglyok közül egyet alattomban magához hódítván, ez által az épen közel tanyázó Hamza-Bégnek, Szétsény vára' kormányozójának azt izente: hogy ha 100 arany' letételével ötet a' rab-szolgaságból kiváltaná, és szabaddá tenné, megmutatná neki azon módot, melly által rövid idő múlva 's igen könnyen meghódíthatná az egész Füleki várt. Ez ugyan nagy áldozat volt a' kis jutalomért!

Ezen nem várt izenet értésére esvén Hamza Bégnek, azonnal vissza izent a' Szeretsennek, bizonyossá tévén ötet kiszabadítására felől; de mindaddig nem adott neki egész hitelt, míg a' magas-

ságot, meredekséget, 's a' felvett szándéknak környülállásait hiv emberei által kéz alatt meg nem vizsgálhatta.

A' Szeretsen mindenenk eránt bizonyosabbá akarván tenni Hamza Béget, felment az említett ablakra, 's először egy ón-tálon lévő ételt mutatott, mellyet a' táblára kellett volna felvinni, annakutánna pedig Jánosynak strutz-tollakkal felékesítetett sisakját ugyan azon ablakon éjjel Hamza Bég' kezeihez játszotta.

Hamza Bég hiv alattvalóival titkos tanácsot tartván, Mehmetet, a' ki közönségesen nagynak hivattatott, kormányozónak nevezte ki, kormányja alá adván 4 századost, kiknek a' nagy titkot kinyilatkoztatván megparantsolta, hogy egy setét éjjel a' Szeretsent nyomban kövessék, 's Fülek mellett megjelenjenek; meg is jelentek ezek a' rendelt helyen, épen azon estve, mellyet megelőzőtt napon, nem lévén Jánosy a' kormányozó a' várban, a' várbeliek dorbézoltak, estve pedig az álom által nagyon elnyomattattak.

A' Törökök a' Szeretsen után indulván, a' nagy meredeken néhol négy kézláb is másztak, de nem akadályoztathatván a' nagy setétség által, egymás' segítségével feljutottak a' tetőre, a' megjegyzett ablak alá. A' kö-sziklán, a' helynek keskeny volta miatt egymás mellé szorúlva állottak, 's felállították az ablak alatt a' magokkal hozott 12 léptsőjű lajtorját, mellyen a' Szeretsen felmenvén, az ablak vas ajtaját felnyitotta, utánna egyenkint,

egymás segítségével a' többiek is mind felmászván, mély tsendességgel bementek a' várnak bel-sejébe, innét a' várnak legfelsőbb részére fel-hágtak, az ottan készen álló ágyúkat elfoglalták, és azokat jeladásúl kisütögették.

A' várbeliek, hallván reménytelenül az ágyúk' menydörgő durrogásait, felugrottak álmokból, fegyveres kézzel rohantak a' pogányra, 's bátran kezdték hartzolni. De már akkor az egész felső várt, a' hadi készülétekkel együtt elfoglalták a' Törökök, 's így mind a' két részről nagy veszteség következett, egyik fél sem akarván a' várt a' másíknak engedni.

Jánosy, hallván a' nem várt ágyúzás' rémítő durrogásait, nagy sebességgel megjelent a' várnak első emeletén, 's a' magával hozott új katonaságot elrendelte; de késő volt már ekkor az el-lentállás, — 's így elfoglalták a' Törökök a' várt és a' várost, Hamza Bég' tsalárd fortéllya által.

Méltónak találjuk itten Verantius Antal Egri Püspöknek levelét előadni, mellyet első Febr. 1559. eszt. írt Maximiliánnak, Cseh Ország' Királynának, a' Füleki Törökök által Hajnáts-kőnél kívánt kettős-viadalnak eltiltása' bizonytalan kime-netele felől. a)

„Memini me superioribus mensibus aliquo-
 „ties occasionem postulantibus, plura in Consilio
 „ad Majestatem Vestram fuisse locutum, ut Maje-

„states vestrae prohiberent Duella finitimorum,
 „cum Turcis depugnanda ; quod non alia de cau-
 „sa provocarentur nostri, quam ut in fraudem
 „aliquam conjicerentur, explorarenturque tam
 „ipsi, quam arces et loca, quae duellis hujusmo-
 „di designantur. Qua praxi et Füleki, et alias non
 „paucas arces, per sua tempora amisimus. Proxi-
 „mis diebus Turca quidam arcis Füleki, militem
 „quemdam D. Bebek (György) in singulare cer-
 „tamen provocaverat, et ex conducto inter eos
 „convenerant, ut apud arcem Hajnátskő pugna-
 „rent. Michael Sárkandi, arcis ejus Praefectus,
 „cum apud se hoc certamen fieri concessisset, et
 „plures ex finitimis nostris eo confluerant, in
 „quibus mei etiam aliquot fuere Agrienses aeger-
 „rime dimissi, — dimissi tamen ad 45. equites,
 „ne vicinis pro usu defuissent militari, praeser-
 „tim in re ante jam adhuc multo, quam ego A-
 „griam vidissem, acta et constituta. Dies itaque
 „adfuit tertia, quae erat dicta certamini. Cum in
 „locum nostri convenissent, Turcae quoque pro-
 „deunt ex Füleki arce 50, nec in locum pugnae
 „designatum veniunt, sed a longiore spatio depu-
 „gnationem Duelli ostentantes, Litteras ad nos
 „dant, nunciantes, timere se praeprimis ad arcem
 „accedere, quod intellexissent Agriensem Episco-
 „pum et D. Bebek in insidiis esse, cum suis gen-
 „tibus, eaque causa tam paucos de suis mili-
 „tibus cum adversario suo in pugnae locum di-
 „misisse. Caeterum prodirent in campum, et aequo

„ac patenti loco certarent. Qua conditione usus
 „Turca, nostris factus esse inferior, de qua in con-
 „dicto jam transacto nulla fuerat facta mentio.
 „Ad mille Turcarum haud ita multum longe ab eo
 „campo, in quem evocabantur, bifariam in insidiis
 „latere, renunciarunt comilitonem suum, et ho-
 „nori, et conditioni satisfacisse, eum adesse in
 „loco pugnae designato, exspectareque Provoca-
 „torem adversarium; sic extracta die colloca-
 „tionibus huiusmodi per internuncios, nostri illinc
 „abscedunt primis tenebris, vixque duobus millia-
 „ribus progressi invadunt: verum eis ibidem non
 „inventis, villam comburunt, et in praedam ver-
 „tunt, quidcunque et quoscunque in eo inveni-
 „unt. Doleo tamen casum eorum, qui ducti sunt
 „in captivitatem, inter quos Nobilium etiam erant
 „aliquot Familiae etc. Agriae 1. Febr. 1559.“

Ezen tsalárd elfoglalás után már negyven esz-
 tendeig nyögött Fülel a' Törökök hatalma alatt,
 mind addig tudnillik, míg 1593. eszt. Tiefenbach
 és Pálffy Miklós vezérek által visszafoglaltatott;
 melly történetet két írónk ditséretesen leírta, a)
 mellyet a' következőkkel mi is előterjesztünk:

Minekutánna 1553. eszt. fogva egész 1593-ig,
 és így 40 esztendeig szabadon birta volna a' Tö-

---

a) Neue Beschreibung des Königreichs Ungarn's a' t. Durch
 Martin Ziegler. Gedruckt zu Ulm 1646. 108. lap. —
 és Ortelius Hieronymus Augustanus, gedruckt 1665.
 140. lap. a' második kiadásban.

rök ezen erős várt, a) és az akkori Fő Vezér Tiefenbach, Pálffy Miklós, Rákótzky 'Sigmond, Forgách Simon, Báthory István, Druget Homonnai István, 's több bajnok vitézek, Szabadkát a' Törökök' rab-szolgátságától megmentették volna, Tiefenbach egész hadi-seregével Fülek vára alá sietett. Ezt megtudván a' Temesvári Basa, a' ki azon időben Pesten mulatott, azonnal 18000 Törökkel Fülek felé vette útját, 's ettől két mértföldnyi távolságra letelepedett, és ott titkos tanácsot tartott, hogy mi módon lehetnék meg véletlenül Tiefenbach' seregét; de mint-hogy Tiefenbach az ellenség' szándékát jó eleve megtudta, nagy tsendességben tanácsot tartott Báthory Istvánnal, és több vitéz társaival, 's azonnal fegyverbe állította az alatta lévő hét ezer bátor vitézeket, és ütközeti rendben készen várta az ellenséget. Sz. Márton' napján, az az 11-dik Novemb. 1593. közelgetvén a' Török, el-lene rohant a' pihent Magyar sereg, és széljel verte a' Török tábort. Több ezer Törökök maradtak a' tsata-piartzon, kik között a' Temesvári Basa és a' Füleki Bég is, több jeles Törökökkel együtt; azon feljül az ellenségnek minden hadi eszközei, 200 ágyú, egy szép Török zászló, 29 paripa, számos élelemmel és hadi eszközökkel megterhelt szekerek jutottak a' Magyarok birtokába.

Ekkor itten Koháry Péter, jeles és bátor ifjú, olly bátran viselte magát, hogy Tiefenbach Fő-

---

a) Ezen vár akkori épségében rajzolatban ide tsatoltatik, Ortelius Hieronymus szerint.

Vezér, bajnok viseletéért Nov. 3-dikán 1503. egy derék zomántsos karddal megajándékozná, azon jelentés mellett, hogy az e'féle ajándék csak egy vitézt illet. Ezen fiatal Koháry Péter ugyan azon eszt. Drégely mellett, 1504-ben pedig Esztergam mellett is vitézül viselte magát.

Minthogy a' vár és a' városbeli Törökök még sem akarták magokat megadni, azért Tiefenbach Kristóf, Pálffy Miklóssal, Laszla Mártonnal, 's több vitézekkel tanátskozván, Nov. 12-kén felkérte a' várost, olly ígéret alatt, hogy az életek meghagyatik, 's szabadon kiköltözhetnek; de ezen ígéretnek nem akartak a' Törökök hitelt adni, 's fel sem adták a' várost. Annakokáért Tiefenbach, ambátor csak hat ezer fegyveres embere volt, még is három nap' egymás után ostromolta a' várost, melly által annak falait nagyon megerőtlenítette, úgy hogy azok több helyeken omladozni, sőt összeledülni is kezdtetek. Ezt látván Tiefenbach Fő-Vezér' serege, a' városra rohant fegyveres kézzel Nov. 14. napján, 's a' külső várost elfoglalta, és minden ott talált Törököt levagdalt; így bántak továbbá a' belső városiakkal is.

Minthogy pedig a' várból lefelé ágyúztatott a' Török a' Magyarok ellen, ezek is viszont két nap' két éjjel ágyúztak a' várnak alsóbb részéről lefelé, mindaddig, míg Nov. 16-dikán az alsó várt ostrommal elfoglalták. Utánna való napon, az az Novemb. 17-dikén a' felső várt is iparkodtak elfoglalni a' Magyarok. Ezt látván a' felső várban lévő

Törökök, a' kik feleségeikkel, gyermekeikkel együtt mintegy nyolcz százan lehettek, a' fejér zászlót kitétték a' toronyba, azt adván tudtokra a' Magyaroknak, a' kiküldöttség által, hogy ha mindnyájok' élete meghagyattatik, és a' mit magokkal kiyihetnek, azzal szabadon elbocsátatnak, készek a' várt feladni, 's belőle kiköltözni. Melly feltételre Tiefenbach reá állott, 's Nov. 18-dikán el is foglalta a' várt a' várossal együtt, a' Törökök pedig egészen kiköltöztek a' várból. Ez után Nov. 19-dikén Tiefenbach Fő Vezér, egész hadi seregével térdre esett, és hálákat adott az egek Urának, ezen szerentsés győzödelemért. a)

Értésekre esvén a' Hajnátskői és Divényi Törököknek az, hogy Fülek várát elvesztették, olly nagy félelem lepte meg őket, hogy ezen várakból azonnal kiköltöztek minden bútiorokkal együtt, 's ezek Nov. 20-dikán minden vér-ontás nélkül a' Magyaroknak kezeikre jutottak. Hasonló félelem lepte el a' Somoskői, Kékkői, Salgói és Szécsényi Törököket is. Ezek is önkint elhagyták ezen várakat, de azzal a' külömbséggel, hogy elébb felgyújtották azokat, úgy hogy mikor a' Magyarok' hadi népe oda ért, elég foglalatosságok volt a' tűz' oltásával. Tovább is folytatta volna Tiefenbach

---

a) Megemlékezhén ezen nagy emberről az Ország Rendjei, a' Bárá Tiefenbach Familiát, Tiefenbach Rudolf által, az 1622. esztendőbeli 79. Art. crejénél fogva meghazafiúsították.

győzödelmeit, hogy ha a' hideg őszi napok meg nem gátolták volna; és így mintegy kinszerítetett azon esztendőben táborozását félben hagyni.

Ezek után Pálffy, a' Divényi, Hajnátskői, Somoskői, Salgói, Hollókői, Szécsényi, Drégelyi és Palánki várakat, mellyek mind pusztán hagyattak; elfoglalta, 's oltalma alá vette. Mind ezen nagy történetek négy hét alatt hajtottak végre.

Fülek lévén felső Magyar Országnak, kiváltképen pedig a' Bánya-városoknak legfőbb oltalom-városok, ennek megvétele, 's a' 'Török tábor' széljelverése, azon vidéket is kiszabadította a' 'Török járom alól, melly alatt már 40 esztendeig nyögött. Ekkor a' Magyarok reménylették, hogy elfogják találni állandó szerentséjeket hazájok' kebelében. A' mint hogy az Ország Rendjei el is határozták 1596-ban, a) hogy a' Nemesség Fülek körül oltalmaztassék, 's hogy elvesztett birtoka kinek kinek visszaadattassék.

Itten meg kell állapotnunk Pálffy Miklós-nál. — Melly nagy ember volt ez, kitetszik vitéz tselekedeteiből. Ő minden erejét arra fordította, hogy Hazája' és Királlya' javát 's holdogságát eszközölje. Ezen nagy férjfiúnak Tiefenbach vezérrel való egyetértésének köszönte akkor Nógrád Vármegye egészen a' visszanyert békességet, 's azt, hogy a' 'Török jármától megszabadult.

---

a) 1596. Art. 37. Nobiles circa Fylek ut conserventur in avitis bonis suis, et restituantur in amissa per Turcam. —

Ezen bajnok Fő-Vezérről különösen megemlékezésnek 1599. az Ország Rendjei, és miképen jutalmaztassanak meg érdemei, arról tanácskoznak. Végre az akkori Uralkodónak Rudolf Cs. és Királynak ajánlották ötöt, hogy sok rendbeli érdemeit valamennyire jutalmazná meg. a)

Fülek vára' megerősítéséről tanácskozáván az Ország' Rendjei, az 1602. 14. Art. és 1604. 8. Art. által az egész Kis-Honthi kerület oda rendeltetett.

Azomban Magyar Ország, mint sokféle veszedelmek alá vettett tárgy, nem soká lehetett az óhajtott állandó nyugalomban, sőt a' megpihenésre is csak alig volt ideje; mert ismét új veszedelmek fenyegették. Bocskay t. i. a' meg nem elégedettek' feje, 1604-ben az egyenletlenség' fegyveréhez nyúlt, 's mindjárt a' következett 1605. esztendőben körülvette Fülek várát, és ezt, mint erre nem készült várt tsekély erővel elfoglalta, azomban több várakkal együtt ezt is visszaadta 'a' Magyar Koronának az 1608. Bétsi Békesség-kötés' erejénél fogva, melyet Koháry Péter is aláírt.

1608-dik esztendőben Mátyás, az Austriai Fő Hertzeg nevezetes követeket küldött Prágába, a' Magyar Koronának visszahozatása végett, mely már 40 esztendeig ott kin tartatott. Koháry Péter is

---

a) 1599. Art. 48. Nicolaum Pálffy recommendant Status Regni Diaetaliter congregati §. 5. ut multimoda ejus servitia indefesse, continue praestita, aliqua ex parte remuneretur Sua Majestas Sacratissima.

a' követek között volt, 's követséget az Ország' Rendjeinek egész meglegedésekre teljesítette.

Ugyan ezen Koháry Péter II. Mátyás' megkoronáztatása után Újvári Kapitánynak neveztetett ki. Fülek várához ez uttal a' 15. Art. 41. §. szerint az egész Kis-Honthi kerület, Nógrádnak két Járása, és a' felsőbb Vármegyék rendeltettek.

Fülek vára' megerősítése eránt az 1609. 1613. és 1618. eszt. a) Ország-gyűlésekben jeles rendelkezések tétettek.

1613. Febr. 11-dikén II. Mátyás Király által Koháry Péter, Báthory Gábor Erdélyi Fejedelemehez küldtetett követségben, hogy elcibe adná a' kereszténységnek közönségesen, és nevezetesen Magyar Országnak többé helyre sem állítható szenvedéseit, 's mind a' két részről könnyen következhető veszteségeket; a' ki is ezen nyomos követségben olly hiven eljárta, hogy jó Királlyá' egész meglegedését megnyerné. Mind ezen hasznos 's hü-

---

a) 1609. Art. 61. De reaedificatione arcium per gratuitum laborem §. 15. Ad Fülek deputantur Comitatus Liptoviensis, Arvensis, Thurotziensis, Zoliensis, Neogradiensis, minor Honthensis.

1613. Art. 8. §. 3. Comitatus Zoliensis, Liptó, Thurótz, Árva, Kis Honth, et duo Processus Comitatus Neogradiensis, videlicet Michaelis Libertsei, et Balthasaris Ettre.

1618. Art. 49. §. 7. Item Comitatus Neogradiensis duo Processus, videlicet Michaelis Libertsei, et Georgii Daróty, ita ut circumdetur moeniis Opidum Fülek.

séges szolgálatiért az említett Király által 1616. Febr. 15-kén Bárói rangra emeltetett, két esztendő után pedig, az az 1618-ban Komáromba a' Törökökkel való egyezésre választatott és küldetett. a)

1619. esztendőben Bethlen Gábor és Rédey Ferentz Fülek várát ostrommal megvették, magok előtt vitetvén egy veres selyem zászlót, melyen vas pantzélban két vas sisakos férjfiú kezét fogva, felettek pedig korona látszott, ezen felírással: „*Confoederatio et Concordia!*“ b) melly alatt a' nemesi és a' keresztény vallások szabadságokat értették. De többszöri ütközetek után 1621-ben ezektől is visszafoglaltatott a' Füleki vár.

Szükséges itten megjegyeznünk, hogy többször említett Koháry Pétert, mint akkori Újvári Kapitányt, Szécsy György több ízben akarta Bethlen Gábor' részére hódítani, nagy és fényes ígéretekkel tévén nekie. Azonban Koháry Péter, mint az Austriai uralkodó házhoz hűséges bajnok, vitézül hartzolt, főképen a' támadók ellen. Idő jártával mindazonáltal, némelly nyughatatlan alatta-valóji' hűségtelensége, 's a' támadók' tsalárdsága által megfogattatott, bilintsekre tétetett, először

---

a) Cancellarius Hertzeg Koháry Ferentznek leveles tárában mind ezek, és sok egyéb jelés és régi levelek tálatatnak magok valóságokban.

b) Hieronymus Ortelius, 1665-diki kiadásában, II. Rész 76. lap.

Kassára, annakutánna Erdélybe kemény fogságra vitetett, és ottan két esztendeig sanyargattatott. Onnan kiszabadulván 1621-ben megengedettetett neki az Uralkodó Felség által, hogy maga személyné oltalmára 60 lovast, és 40 gyalog fegyvereseket tarthasson.

Megszegvén Bethlen Gábor a' békességet, 1623-ban Amurát' hadi seregével egyesülve Magyar Országot tüzzel és vassal pusztította, míg ötet az Újvári térségen Koháry Péter az alatta lévő hív Magyarokkal meggyőzte, és seregét széljel osztatta.

Az 1624-diki Jan. 16-dikán tudtára adta Eszterházy Miklós Koháry Péternek, hogy 15 ezer Lengyel fog segítségül jönni. Ez Jul. 11-dikén egész bizodalommal segítséget kért Újvár' oltalmára, mint azon váruak Fő-Kapitánja. De azt nyerte feleletül, hogy addig is, míg segítség érkezik, a' már megbizonyított hűséges bajnoki vitézségével oltalmazza magát, és allandó hűségre serkentse alatta-valójit.

Meghalálozván 1627-ben Julius 2-kán Cziráky Mó'ses Personalis, helyette II. Ferdinánd Koháry Pétert nevezte ki Personalisnak, 's ötet egyszer'smind Bethlen Gáborral való egyezésre Komáromba küldötte; későbbben pedig megparantsoltatott, hogy több jeles Magyarokkal Koháry Péter is megjelenjen Sept. 22-kén Bétsben a' Császár előtt, egy fontos tanátskozás végett.

El nem mellőzhetjük itten azt, hogy II. Ferdinánd alatt Bosznyák Tamás, a' ki régi gyökeres familiából származott, volt Fülek várának Fő-Kapitánja, kinek 'Sófia nevű leányát Veselényi Ferentz feleségül vévén, Ipának halála után ő lett Fülek várának Fő-Kapitánja. Veselényi Ferentz, meghalálózván első felesége, Szécsy Máriát vette feleségül, a' kivel egyszer'smind Murány vára is birtokába jött. Ezen férjfiú 1647. eszt. Felső Magyar Országi Helytartónak neveztetett ki, Pálffy Pál Palatinus' halála után pedig a' Nádor Ispányi Méltóságra emeltetett; meghalt Német Prónán 1667-ben. Bosznyák 'Sófia nyugovó tetemeit ezen felírás fedi:

„*Sophia Bosnyák, Francisci L. Barónis*
 „*Veselényi Conjux, mortua in Arce Strecesen*
 „*die 28-va Aprilis 1644. Anno 1689. incorru-*
 „*pta reperta.*“ a)

1655. esztendőben törvénycsen meghatározatott, hogy némelly várak újra megerősítessenek, 's nevezetesen Fülek vára is, melybe 300 lovas, és 300 gyalog fegyveresek is rendeltettek. b)

---

a) Taschenbuch für die vaterländische Geschichte. Durch die Freyherrn Hormayr und Mednyánszky, dritter Jahrgang. 336. l.

b) 1655. art. 3. §. 1. Aedificia fortalitiurum Patak, Szécsény, Neograd, Fülek, Gyarmat, Onod, et Szendrő, promoveantur, et continuentur. — In Fülek equitum 300, peditum 300 ordinantur.

Újra szót kell tennünk ama' sok érdemekkel tündöklő Koháry Familiáról; mert ezen időben, az az 1657-ben Báró első Koháry István, a' feljebb említett Péternek érdemes fija, attya' nyomdokit követvén, a' Király által Fülek várának örökös Kapitánjává tétetett; ezen feljül 1658-ban Nemes Honth Vármegye' Fő Ispáni hivatalára emeltetett. Megerősítetvén 1661-ben Nemes Zólyom Vármegye által a' Füleki vár, ennek megvi'sgálására egy jeles kiküldöttség rendeltetett, melly a' tudósításában így fejezé ki magát: „Quod in praesentaneo patriae periculo, Sua Magnificencia nobilissimum et gloriosum laudis sibi, „et Posteritati instauraverit monumentum, cujus „virtutis dexteritas, Dei benedictio, majorem „etiam commodo patriae suffraganeam pollicetur „promptitudinem.“

I. Leopold Király Koháry Istvánt 1664-ben Aprilis' 10-dikén, épen a' legveszedelmesebb időpontban Fő Vezérnek nevezte ki; de ez arra kérte a' Királyt Julius' 9-dikén írt levelében, hogy a' térségen tanyázó sereg' vezérlésétől szabadítsa fel, 's e' helyett az ország' határ-széleire rendelje. Melly kérésére ezt válaszolta a' Király:

„Leopoldus etc. Magnifice nobis Dilecte !No-
„bis fidelia servitia grata et accepta fuisse, ex
„intimo nostro Consiliario et Plenipotentiaro
„Comite de Rothal absque dubio intellexeras,
„modo vero informamur, te instantur urgere,
„ut a ductu Militiae Campestris liber esse, et te
Nógrád Várm. Leirása III. Köt. 4

„coelestis clementia glorificet, christiano simul
 „voto precor. Porro Suae Majestati quid humil-
 „lime meo voto retulerim, acclusa exhibent. Ami-
 „citiam vero vestram hortor, conemur pro pupil-
 „lis ejus fovendo, et a morte ipsius, testarique
 „amamus, quam amatum in defuncto amiserimus
 „amicum.“ Hasonló ehez a' Felséghez irtt levele.

Mindjárt ezen szerentsétlen eset után, t. i. ugyan azon esztendei Julius' 25-ik napján illy levelet írt Leopold Császár és Király ugyan a' fen nevezett Nádor Ispánhoz Veselényi Ferentzhez:

„Leopoldus etc. — Innotuit vobis procul du-
 „bio, in nuperno felici conflictu penes Levam,
 „inter reliquos Magnificum Stephanum Koháry
 „de Csábrág et Sitnya, Praesidii nostri Szécsé-
 „nyiensis et Filekiensis supremum Capitaneum,
 „dum contra hostem fortiter pugnaret, cecidisse.
 „Dolendum est, virum non minus militari expe-
 „rientia, quam valore, et continua fidelitate, hoc
 „periculoso patriae tempore ereptum esse. Cum
 „igitur necessitas exposcat, ut loco illius alius
 „Colonellus constituatur, qui conductos, et mo-
 „do dispersos mille equites Hungaros recolligat,
 „illisque praesit: ideo a vobis illico informari, ac
 „primus, quem prae caeteris praeficiendum ju-
 „dicetis“ 's a' t.

Ezen nagy érdemű bajnok sajnos halála után egyszerre elő-állott az édes attya' nyomdokait kö-

vetni kívánó *B. második Koháry István*, kit I. Leopold, tekintvén atyjának első Koháry Istvánnak nagy érdemeit, még annak életében 1661. eszt. Mart. 22-dikén Ns Honth Vármegye' Főispánjának kinevezte, most pedig mindjárt Jul. 2-ik napján, azon eszt. a' Füleki vár' Fő Kapitanjává tette, örökös Földes Ura lévén úgy is annak, és míg a' férjfiú-kort elérné, addig Unger nevű vezért helytartójának rendelte.

Elérvén ezen ifjú a' férjfiú-kort, mindjárt 1671. eszt. Octob. 3-dikán feladta a' Hadi Tanács eleibe, a' Füleki vár' megerősítésének szükséges voltát, 's az arra teendő költségek' summáját; a' mint hogy a' Királyi Kamarától 1672. eszt. Febr. 24-ikén ezer öt száz ft. kezeihez is vett.

Koháry István 1678-ban a' hűségtelenségnek tsábító kövére többször kitétettetett, főkép' Gróf Tököli' zsoldossai által; de kiállotta a' próbát, és minden erejét a' támadók ellen fordította, hogy megmenthesse a' reá bizott várt a' fenyegető veszedelmektől, melly védelmező rendelkezésről a' Hadi Tanácsot tudósította is jó eleve.

Nem látta ő előre a' feje felett öszvetsopor-
tozott veszedelmeket, és ugyan azért mennél súlyosabb szerentsétlenség érte, annál nagyobb ember tetszett ki belőle; mert a' mindennapi tapasztalás bizonyítja, hogy a' szerentsés többnyire a' szerentse által tétetik nagygyá, de ha a' szerentsétlen nagygyá lesz, az maga teszi magát nagygyá! —

Tököli volt eszköze a' nagy következéseknek ; mert látván, hogy Koháry a' hizelkedő biztatásoknak helyet nem ad, Fülekre ütött gyülevész hadi népével ; de Koháry István vitézül viselte magát, a' mi Leopoldnak az 1678-iki December 13-dikán egyenesen hozzája írt leveléből is kitetszik, melly mellett nekie arany lántzon függő mely-képét is megküldötte, Királyi kegyelmének jeléül. Így szól a' kegyelemmel teljes levél :

„Magnifice etc. Instructi sumus te hisce disturbis, rebellionis insultibus, et machinationibus, bus temet generose opposuisse, neque minis, neque benevolentiae illorum, ac invasioni cedendo, praesidium tibi concreditum sedulo conservesse. Cum igitur praeclaris hisce actionibus, rarae fidelitatis, et constantiae palmam merueris, tuique olim genitoris, pro patria gloriose occumbentis vestigiis insistendo, singularem laudem comparaveris ; ideo, hocce fidele tuum servitum, gratum nobis accidit, non dubitantes, te ita continuaturum. Interea jussimus, in signum, Caesariae et Regiae nostrae clementiae, cate, nam auream, cum effigie nostra remunerandum, etc. Leopoldus m. p.

Újra kezdett Tökölinek vért szomjuhozó támadása éledni, de tsak akkor vetett lángot, midőn a' Törökökkel kezét fogott, 's ekkor kettős erővel pusztította az országot ; a' felsőbb részeket,

nevezetesen Kassát egész tájékával elfoglalta 1682. esztendőben, onnan nagy gyorsasággal Füleket el-
len vitte táborát, 's ezen szerentsétlen várt egész
erejével körül vette. A' Török vezér kilentzven
ezer Törökökkel, Abafy Mihály és Tököli ötven
ezer fegyveres néppel ütöttek táborát Füleket mellett.

Minekutánna a' város, úgy valamint a' várbe-
liek is a' feladást ellenzették, az ellenség egész
fegyveres népével a' várnak kitetsző bástyái el-
len földből oltalom bástyákat készített a' legna-
gyobb frissességgel, azokat ágyúkkal 's fegyveres
néppel megrakta, 's a' várt egész erejével lö-
völdöztette. De minthogy szükségesnek látta az
egyesült ellenség, elébb a' várost megvivni: azért
egész fegyveres erejét a' közel lévő Szent-Falvi
pusztára által szállította, és onnan a' város' fa-
lait szörnyen megerőtelenítette. A' várban lévők
ellenben meg nem rettent bátorsággal várták a'
következést, kiknek fegyveres népek' száma mind-
össze csak kétezerre ment, 's még is néha bátor
kirohanásokat is tettek az ostromlókra, főképen
az éjjeli tsendességben, az ellenségnek nem kis
kárával.

A' nagy emlékezetű Koháry István, ezen vár-
nak kormányozó Fő Kapitánya, a' ki a' tanácsadá-
sokban bős, 's a' hadi tudományokban is jártas
volt, személyesen jelen lévén ez időben a' Füleki
várban, minden az ő parantsolatjától függött, az-
zal a' feltétellel, hogy bár mit hozzanak is a' tör-
ténhető esetek reájok, készek mindent elszenvetni.

Ekkor már a' Nemességnek eleje is nagy számmal a' várbeliekhez tsatolta magát, háza' népével együtt, nagyobb bátorság' okáért; sőt a' város' igazgatójin kívül még a' polgári katonaság is előállott ezen vár' védelmezésére, elöl menvén Belevitzini második ezredes kapitánjok, 's ezt követték a' többi bajtársok, nevezetesen Matsay Lukás, Csont István, Kakuk Gergely, Dobos, és több érdemes polgárok, kik mindnyájan készek voltak a' legnagyobb veszedelmeket is egész elszánt bátorsággal elszenvedni, 's kiknek bátorságokat a' segéd-tábor' eljövetele eránt való reménység nem kevesése elevenítette.

Azomban, az ellenség meg nem szűnt a' várt napról napra ostromolni 's nyomni, úgy hogy a' vár és városbeliek az ellenségnek minden részről megfelelni elégteleneknek látszottak; azért is a város a' lakosok által felgyújtván, tűzbe horítatott, 's két hétig égvén, pusztá kö-falakkal az ellenségnek által engedtetett.

Így esett a' város az ellenség' birtokába, a' ki már most a' várnak alsó részén lévén, a' várt is ostromlotta, és többszöri küldöttjei által a' várnak feladattatását kívánta; de a' várbeliek egy általjában eltökéllették, bár minden vigasztalástól megfosztattak is, hogy a' várt fel nem adják; melly választ nem kis háborodással hallván az ellenség, azonnal a' töltéseket emeltetni, és az ágyúkat előállítani rendelte.

Szeldius Basa éjszak felől kissebb ágyúkból ezernél több tüzes golyóbisokat és egyéb égő egyveléket bortsáttatván a' várba, a' várbelieknek nem kis rettegést okozott. — A' Török vezér napkeletről egy emeltebb dombról, Abafy pedig a' délnak fekvő térségről lövöldöztette a' várt, melyből az őrizet minden lövésre a' legnagyobb frissességgel felelt.

Két egész hétig tartott már az ágyúknak szünet nélkül való durrogása, 's már ki is fáradtak a' várbeliek. A' várban elrejtett asszonyok, az e'féle veszedelemhez szokatlanok lévén, elerőtelenedett állapotjokban végső eseteket már is jelen lenni érzették; midőn ártatlan kisdedeiknek gyenge testeket a' golyóbis által széljel darabolatni látták, akkor az égfelé emelvén kezeiket, az egész várt jaj szóval 's kiáltással töltötték be, 's azzal a' bátor vitézeknek kedveket, bátorságokat, szándékjokat, 's gyors szorgalmokat lankasztották. De — ezen feljül a' vitéz katonaság száma is naponkint kevesebbedett, mert az ostrom' és oltalom' terhe alatt már akkor sokan elhullottak! —

Nem jött azon segítség, melyet az uralkodótól reményelve vártak. — Ezzel is nagyobbodott minden részről az elszánás; harmintzkét napokat töltöttek már a' várbeliek illy munkás és elszánt veszedelemben, 's minthogy nem volt semmi reménységek valamelly segedelemhez, lankadni kezdett kedvek és bátorságok, 's közönségesen gon-

dolkozni kezdettek jövőendő sorsokról 's állapotokról.

Azért a' vár kormányozónak kijelentették kétségbe esett állapotjokat, és azon vélekedéseket, hogy már ideje lenne a' megátalkodott ellenséggel beszédbe ereszkedni. Meghallgatta ugyan előadásokat a' Fő Vezér, de egyenes felelet nélkül eresztette el őket magától. Későbbben a' katonák, a' Nemesség, 's az ezekhez tartozandók szándékoztak Koháry Istvánt arra venni, hogy az ellenséggel alkudozásba ereszkedjék, mondván, hogy nem volna szándékjuk semmit egyebet tenni, mint a' mit az isteni 's az emberi törvények, a' józan okosság, és minden nemzetek által követett példák megengednek, mert úgymond, mi az egész háborúnak terhét is örömmel viselnénk, sőt a' halál eleibe is készek volnánk menni, ha tudnánk, hogy a' mi kifolyt vérünk által a' Királyra ditsőség, Hazánkra pedig boldogság hárámlanék. De minthogy az Isten' kegyelme által reánk biztatott feleink eránt vonzó szeretetünk a' tovább való kegyetlenségektől el hív bennünket, el nem hallgathatjuk, hogy a' Fő kormányozónak ki ne jelenenénk sziveink titkát, hogy a' mi szerentsétlenségünknek végső pertzentése már jelen legyen, látván a' mi ellenségünknek erős hatalmát, és darabokra kontzoltatásunknak készületeit. — Elpártolni ugyan nem akarunk; azonban bátorságosabbnak 's igazságosabbnak tartjuk, az isteni gondvi-

viselésre támaszkodván, helyes és igazságos feltételek alatt az ellenséggel megegyezni, midőn még időnk vagyon, mint haszontalan keménységgel, és már elerőtlenített bátorsággal barom módra önkint a' bizonyos veszedelembé rohanni, és feleiségeinknek 's gyermekeinknek ártatlan véreket, a' dühösek' fegyvere által kiontatni engedni; mert egyébkint is mi erőtlenek a' kész veszedelembé való rohanás által semmi ditsőséget sem szerzünk magunknak, 's a' haza' boldogságát sem eszközöljük.

De a' vár-kormányozó ezen szavakat a' kívánt kegyelemmel be nem vette, sőt mind ezeket eltévedett hal-véleménynek, letett esküvésével meg nem egyeztethetőknek, 's egyenesen csak az ellenség' veszedelmes súgarlásinak állította; sőt azt is felelte, hogy nem hitte volna, hogy a' várbeliek olly bátortalanok legyenek, 's igen sajnálja, hogy sziveiket gyávaság lepte el! holott ő mindnyájokat végső lehelletekig állandóknak és hűségeseknek lenni reménylette. Tovább folytatván beszédét, azt mondá: hogy az egyet nem értés a' legnagyobb erőt is elerőtleníti, — reátok nézve pedig szégyen volna, ha bátortalanságtok és kitsiny hitűségtok által ezen várt elvesztenétek, annyival is inkább, mivel a' köz-jót, 's annak méltóságát tulajdon javunknak eleibe kell tenni. Ezért magunkat továbbá is védelmeznünk kell. Nem vagyok én, úgymond, olly annyira emberiség nélkül való 's érzéketlen, hogy a' köz-eseteket ne érezném, 's

meg ne siratnám; de valljátok meg, mi hűséggel viseltetnétek Házatok 's Királytok eránt, ha elfelejtenétek azon kötelességeket, mellyekkel nekik tartozunk.

A' mi állapotunk nem kényszerít bennünket kétségbe esésre, ti még is az ellenség' körmei közé önkint akartok rohanni, meg nem gondolván az illy meg nem fontolt hirtelen tselekedet' következéseit. —

Annakokáért végképen eltökéltem magamban, hogy Királyomtól soha el nem állok, bár mi esetek érjenek is; 'a' várt, 'a' mennyiben erőmtől és tanácsadásomtól fog függni, 'a' kegyetlen ellenségnek által nem engedem, 's magamat meg nem adom. Lássák azok, 'a' kik zenebonáskodnak, és ön indulataik után indulnak, — én az Isten előtt, és az egész kereszténység előtt szentül fogadom, hogy kötelességemet teljesíteni fogom, 's ha 'a' vár általadatik, bizonysgot teszek e' részben való ártatlanságomról. Ezek után mindeneket kötelességeikre emlékeztetvén, megparantsolta, hogy többé illy eltévedett tanácsadásokkal ne háborgassák.

Bámulva hallgatták 'a' várbeliek 'a' bölts kormányozó' beszédjét, mellynek következése az lett, hogy sokan közülök hivataljok' folytatásához nyúltak, 's vissza állottak.

Itten egy nevezetes történetet adunk elő. A' várbeliek között egy bizonyos Rátz Illés nevezetű vitéz, jó és bátor katona volt, 'a' ki Török nemzetségből származván, nem sokkal az előtt Maho-

met' vallásáról lemondott, a' keresztény vallásra által ment, 's meg is kereszteltetett.

Nagy gondja volt erre Koháry István Fő-Vezérnek, azon törekedett ember-szerető jó szíve, hogy ezt a' Török ellenségnek kegyetlenségétől megmentse, 's erre nézve jó eleve megtette a' rendeléseket, hogy Rátz Illés esmeretlenül a' Füleki várból kiszabadulhasson, 's ötet a' többek között Petrótzynak ajánlotta.

Elindula tehát Rátz Illés egész bátorsággal, paraszt ruhába rejtven magát; de midőn már majd minden veszedelmen túl látszott lenni, a' Csevitze forrásához közel a' Törököktől megestergetett, elfogattatott, neve' 's vallása megváltoztatása miatt sokáig kegyetlenül kinoztatott, — 's végre feje vétetett; mert legkegyetlenebbek a' Törökök azok eránt, a' kik Mahomet' vallásáról lemondanak.

Nagyobboda azomban naponkint az ellenségnek ereje, 's éjtszakákon által halált harsogó hanggal durrogtak az ágyúk. A' várbeli vitézek, és a' hozzájuk tartozandó asszonyok és gyermekek, az ellenség' golyóbisainak herohanása között már sehol sem leltek bátorságos menedék-helyet, 's így a' veszedelemnek egészen ki lévén téve, jaj szóval esedeztek könyörületességért, 's az égfelé emelt kezekkel sürgették a' várnak feladását. Látván mind ezeket az atyák, a' kormányozó' híre nélkül végső tanátsot tartottak egymás között, 's végre egy fejer zászlót szegeztek ki a' bastyára, annak

jeléül, hogy a' hadi vezérrel beszélleni és egyezni kívánnának. — Ezt látván az ellenség, egyszerre megnémult az ágyúknak durrogása, 's félbe szakasztatott az ostrom! A' Tököli által e' végre rendeltetett férjfiak, 's a' várbeliek közül kiküldetett Gyürky Pál, 's több társai, egymás közt olly kötést tettek, hogy a' várból az őrizet szabadon kimehessen; 's azzal visszatértek a' várbeliek, je-lenteni akarván a' dolgot a' vár' kormányozójának.

De ezen egyezést a' kormányozó még tsak látni sem akarta, 's többszöri kérések után sem engedte meg annak előtte való felolvastatását; arra pedig, hogy a' feltételeket alá írja, épen nem birattathatott, 's így semmi sem végeztetetett vele mint Fő Kormányozóval ezen dologban; mert ő megújítván elébbi ellenmondását, azt állította, hogy azok felől semmit sem akar tudni, a' kik ezen várt végső szerentsétlenségbe dönteni eszközölték.

Mind ezek mellett a' kiszabott napon a' várbeliek mind kimentek a' várból. Tököli, fegyveres népe által körülvéve, a' várnak alsó kapujánál ült, és a' várbelieknek számokat, de leginkább Koháry' kimenetelét vi'sgálta. — Koháry lefelé mentében a' kapun alól észre vévén Tökölit, ezt rövideden megszóllította, 's Királya ellen tett tselekedeteire emlékeztette, melly után minthogy őtet Tököli meg nem kínálta székkal, azért maga egy közel lévő kar-székhöz nyúlt, 's arra bátran leült.

Hedvetlenül vette Tököli ezen bátorságát Kohárynak, felforrott büszke győzödelmes' vére; de erőt vett magán, Koháry azomban felkelt 's tovább ment. Tököli felfuvalkodva nézett utánna, 's azt mondá a' maga felekezetebeliekhez, hogy ha Szirmay közöttök nem ült volna, fejét vette volna Kohárynak! — a)

Így pusztult el a' Füleki vár, 's vele egy fő oltalma a' Magyaroknak; mert az üresen hagyott várba berohanván az ellenség, annak minden szegleteit feldúlta, végre pedig az egész várt felgyújtotta, melly harmad napig lánggal égett, 's hamuvá lett. — Ezen feljül a' vár' fala több helyeken, de főképen az ör bástyák puska-porral a' levegőbe vettettek, széljel szaggattattak, úgy hogy az egész vár tsaknem egy kő-halommal vált. E' volt Füleki erős várának meg nem érdemlett végső esete!

A' várból kiköltözötteknek mindennek a' városban maradt; de legtöbbet vesztett ezen alkalommal Koháry István, kinek sokat érő szerzemén-

---

a) Nem sok ideig tartott Gróf Tököli' vért szomjúhozó vad büszkeségének dühössége, mert őtet a' Török 1685-ben mint hitetlent rab-lántzra tétette, és Adrianopolba fogságba vitette, a' hol is ő Palma írónk szerint Sept. 13-dikán 1704-ben halt meg.

Az elcsábítatottak szerentsétlen állapotjokban nem tudván kihez ragaszkodni, eltsüggedtek, elszéljedtek, ki itt ki amott keresett menedék helyet; végre Pétné-házy közbe vetése által megnyerték Leopold Cs. és Király' kegyelmét, 's úgy tértek vissza lakhelyeikbe.

nyei, ezüstje, arannya, kintse, ritka szépségű és jószágú paripáji, 's azokhoz való minden drága készületei örökre oda veszttek, kivévén egy keveset érő paripáját, mellyet bizonyos Korponay János, hiv szolga társa által megszabadítatott, hogy a' Fő-Vezér rajta az ellenség' táborán túl lovalgolhasson.

A' közös táborba érkezvén Koháry István, ezen igaz Magyar 's nagy Fő-Vezér, azonnal kérdőre vététt maga viseltete eránt, 's mivel az egyezés' feltételeire reá nem állott, még a' legkisebb jótétemény is megtagadtatott tőle, 's szabad menetelre való levél (Salvus Conductus) sem adatott neckie, ez által akarván őtet arra kényszeríteni, hogy azon egyezést alá írja. Petrótzy, Szirmay, Petneházy, Keczer, józanabb (a' mint ők mondák) tanátsnak bevételeire akarták őtet bírni; de ezen nagy ember nem engedett azoknak, hanem előbbi hűségében állhatatosan megmaradt.

Tököli végtére azt végezte, hogy Koháry eránt való ítéletét kiki a' főbbek közül adja elő, hogy az, mivel az egyezést alá nem írta, mitsoda büntetés alá vettessék? Voltak ugyan olyanok is, a' kik azt állították, hogy Koháryt szabadon kell bocsátani; de ezeket feljül múlta azoknak száma, a' kik megbüntettetését kívánták. Ennél fogva Koháry István mindjárt őrizet alá vététt, és meghagyattatott, hogy a' Császári táborhoz által ne eresztessék. (Akkor a' Császár Újvárt ostromolván ezen szerentsétleneknek segítséget nem adhatott).

Mind

Mindezek által azt akarták a' támadók végre hajtani, hogy Roháry akaratját változtassa meg; de ő ezen veszedelmes állapotjában is hív maradt. E' tájban tudtára esett Kohárynak, hogy tsak nem egy negyed része az alatta való német katonaságnak, a' Császárhoz való hűségről lemondani, és az ellenséghez általmenni szándékozik. — Erre ő azonnal három annyi bért rendelt nekik adatni, mint előbb kaptak, tsak hogy a' Császár eránt azontúl is hívek maradjanak.

Ez sem tetszett az ellenségnek; zúgott mindenfelé a' nép között a' kedvetlenség; 'a' hizelkedők ezeket, és még többet is sugtak Tököli főleibe; annakokáért újra tudtára adatott Rohárynak, Petneházy által, hogy nem kap szabad menetelre való levelet, mivel a' köz megegyezéssel készült írást alá nem írta, 's nem is akarná alá írni; továbbá, hogy rabnak és rossz hazafinak ítéltetett. Mind ezekre Roháry István egyebet nem felelt, hanem hogy Tököli Generálisnak lelkiesméretére bizza magát (kinek Hertzegi titulust semmiképen nem akart adni). Látja, hogy ellent állania lehetetlen, de ha lehetséges volna is, még sem kívánna ellent állni, kész a' sors' minden tsapásait elszenvedni, de Királyától hűségtelenül el nem áll. Ezen kinyilatkoztatása után mindjárt harmad napra kegyetlenül megkötöztetett, lóra ültetett, lábai 's kezei letsatoltattak, és úgy a' közel lévő Perse nevű falutskába vezetett, a' hol Tököli táborának egy tsapatja tanyázott; innen

Nógrád Várm. Leírása III. Köt. 5

Sept. 11. 1682. Regétzre hurtzoltatott a), a'hol némelly hív társainak eszközlések által kiszabadúlt ugyan, de csak hamar megfogattatott, és Julius' 18-dikán 1683. Ungvárra vitette; onnan pedig Sáros - Patakra tétetett által; honnét végre mint hadi fogoly Jul. 20. kemény vígyázat alatt Munkácsra által tétetvén, rab lántzai mutatták szerentsétlen állapotját. Itt egy setét boltozatba vettetett, 's vízzel és kenyérrel tápláltatott, későbbben ismét S. Patakra vissza vitettetett.

Ezen meg nem érdemlett sanyargatása' ideje alatt kedvetlen gondolatok háborgatták elméjét, 's nyomorúlt állapotjában csak nagy lelke tartotta fen állhatatosságában. Ezen rabságában gondolatjait versekbe foglalta, mellyek közül méltónak találjuk a' következő töredéket közleni: b)

---

a) Engel V. Theil 109. Seite. „Der Kommandant (Koháry István) mußte sich am Ende, (den 16-ten Sept. ezen jeles írónk öt nappal későbbre teszi Regétzre való vitelét, de ez nyomtatási hiba lehet, és nem is nagy az idő-köz) auf Gnade und Ungnade ergeben, und ward nach Regétz geschleppt. Von da entfiel er, ward aber ergriffen, und in Ungvár gefangen gehalten, im ganzen durch mehr als drey Jahre.

b) A' Tud. Gyűjtemény 1821. II. kötetéhez csatlott verseknek 21-dik lapján, többekkel lehet ezeket olvasni, itten azokból csak némelyeket adunk elő, az akkori kor írás módja szerint.

„*Magyar Országunk elveszett szabadsá-
gán, 's Török igájába esett sorsán, jaj igen
méltó keseregnem.*

Mi édes Hazánknak, romlott országunknak,
Tekintsük meg sorsát;
az előtti fényét, ditsősége színét,
's mostani romlását;
győzödelmes voltát, szabadsága fogytát,
's végső pusztulását.

A l á b b:

Ah nehéz mondanom, 's méltó megsiratnom,
oda van virágunk;
dér azt elsütötte, 's már kóróvá tette,
o ja szabadságunk,
tsonkúla, 's elromla, 's rólunk mind elhulla
régi méltóságunk.

Szabadságunk fordúlt, mert Magyar nem hódúlt
adó fizetésre,
az régi Méltóság, szabados Uraság
jobágyos inségre,
gyalázatos iga, 's annak otsmánysága
elviselésére.

A' v é g é n:

Rettenve, rémülve, méltó keseregve
erről gondolkodni,

értékünknek káros, lelkünknek is áros,
 törökkel tartani;
 gyalázatos hirünk, vallyon hát hogy merünk
 tovább kurutzkodni.

Nem szólhatok többet, 's mit mondjak egyebet
 mostani sorsomban!
 el látom, 's úgy tartom, már soha nem látom
 keresztény világban,
 mi édes hazánkat, 's hazafiainkat,
 régi szabadságban!

Ezen keserves rabságában nyomorgott Koháry István mind addig, míg végre a' Németek Patakot ostrom által megvévén, az 1685-diki Nov. 6-ikán különös isteni gondviselés által a' torony alól ki-
 ásattatott, Cs. Kir. Generális Kaprára Eneás' gondoskodása által, a' ki is ezen tselekedetéért, a' Császár és Király által egy arany lántzal megajándékoztatott, és előbbi elpártolásáért is kegyelmet nyert.

Ugyan a' fent írt 1685. eszt. Julius' 15-dik napján I. Leopold által Koháry István, kedves testvéreivel, úgymint Farkassal, Jánossal és Imrével együtt, Grófi rangra emeltetett, maradékaikra is kiterjesztetvén ezen kegyelem, mellyre ők magokat bajnoki hűségek által tették érdemesekké.

Wagner nevű írónk, Koháry István' rabsága súlyját 's szenvedéseit így adja előnkbe:

„Tres et viginti menses in coecum ergastulum reclusus, praeparo panis, ac rigide demens, prope enectus est. Custodes virtutem viri admirati, oblata fugiendi facultate, simul fugae comites se addidere. Quadriduo per silvas oberrantes, fameque confecti, propemodum in vicum quempiam, quaerendi cibi causa se dedere. Agniti, retractique custodes palo per corpus adacto transfugium luere. Hoharius, in Munkacini rupem, post Ungvarinum et Patakinum, in novum vas semper injurias abductus, suam perfidis perduellionem ac dedecus exprobrare nunquam destituit. Duobus post annis, capto a Germanis Patakino, e profunda turri refossus, atque in novam vitam, velut ab inferis adsertus est. Tam illustris fidei in Historia Hungarica pauca exempla ostendes. *Vivit hodiedum, dum haec scribo, Vir ille, Genere, Litteris, Armis, Religione praestans; vivetque in hominum memoria, dum aliqua Historia, dum fidei, virtutisque aliquod pretium erit!*“ a)

Kiüzettetvén Füleki várából az igaz Magyar Nemesség' színe, Tököli mind a' várt, mind a' várost porrá égettette, a' tornyokat's bástyákat puska-
 kaparral széljel hányatta, hogy azokban az ellenesség soha bátor helyet ne találhasson. Füleki vára' feldúlása után a' Füleki vár alatt Tököli a' Török

---

a) Bél Mátyás is e'képen adja ezeket elő a' 85-dik lapon.

„Tres et viginti menses in coecum ergastulum reclusus, praeparo panis, ac rigide demens, prope enectus est. Custodes virtutem viri admirati, oblata fugiendi facultate, simul fugae comites se addidere. Quadriduo per silvas oberrantes, fameque confecti, propemodum in vicum quempiam, quaerendi cibi causa se dedere. Agniti, retractique custodes palo per corpus adacto transfugium luere. Roharius, in Munkacini rupem, post Ungvarinum et Patakinum, in novum vas semper injurias abductus, suam perfidis perduellionem ac dedecus exprobrare nunquam destituit. Duobus post annis, capto a Germanis Patakino, e profunda turri refossus, atque in novam vitam, velut ab inferis adsertus est. Tam illustris fidei in Historia Hungarica pauca exempla ostendes. *Vivit hodiedum, dum haec scribo, Vir ille, Genere, Litteris, Armis, Religione praestans; vivetque in hominum memoria, dum aliqua Historia, dum fidei, virtutisque aliquod pretium erit!*“ a)

Kiüzettetvén Füleki várából az igaz Magyar Nemesség' színe, Tököli mind a' várt, mind a' várost porrá égettette, a' tornyokat's bástyákat puskaporral széljel hányatta, hogy azokban az ellenesség soha bátor helyet ne találhasson. Füleki vára' feldúlása után a' Füleki vár alatt Tököli a' Török

---

a) Bél Mátyás is e'képen adja ezeket elő a' 85-dik lapon.

Császártól egy zászlót, egy kardot, és egy kalpa-
got nyert ajándékul, és Hertzegnek is kihirdet-
tett; sőt ez alkalmatossággal ugyan a' Török
Császár a' Magyar Országi Királysággal is megki-
nálta ötöt, de azt el nem fogadta. a)

Ezen szerentsétlen idő-szakaszban Füleken az
akkori jeles Nemes Familiabeliek közül a' követ-
kezendők laktak: — *Hamvay, Vay, Pápai,*
Kürtössy, Kubinyi, Vécsey, Kis, Battik, Ba-
ratnaky, Gyürky, Tassy, Némethy, Belteky,
Mocsáry, Barsy, Libertsey, Dobay, Bezzeg,
Balogh, Gétzy, Vattay, Sövényházy, Guttay,
Csemitzky, Csorgály, Bossányi, Báthory, Oláh,
Dorogfy, Subits, Ebetzky, Fekete Familiája,
Belovits, Jánosy 's a' t. Fülel akkor méltán ne-
veztetetett a' Nemesség' lakhelyének. b)

Még Pest és Heves Vármegyéből is számos
Fő Nemesség szokott Füleken, mint legbátorságo-
sabb menedék-helyen, öszvegyülni; itt tartották
köz gyűléseiket és törvényszékeiket Nógrád, Pest
és Heves Vármegyék. c)

---

a) Engel V. Buch 110. lap. A' Török birodalom most
sem felejtetheti el a' Füleki várt; mert a' Ministerek
között feljebb ül az úgy nevezett Füleki, mint a'
Budai Basa.

b) A' Pesti Múzeumban lévő régi kéz-íratban e' szerint
vannak ezek mind megnevezve.

c) Ezeknek írója tulajdon leveles-tárából bizonyítja, hogy
ezen időben Ns Heves Vármegyének Vice Ispánja
Mocsáry Balás, Szolga Birája pedig Mocsáry György.

Fülek vára' feldúlattatása' alkalmatosságával sok Familiáknak nevezetes régi írománnyaik, Királyi adomány 's egyéb ok-leveleik, az egész Vármegye' leveles tárával együtt elégték, és hamuvá — semmivé tétettek. Az akkori Nemesség legjelesebb írománnyait nagyobb bátorság' okáért a' Vármegye' leveles-tárába adván be, azok mind elenyésztek; melly szerentsétlen esetet már most sok hajdani jeles Familiabeliek' maradéki nyögik.

Az 1687-diki Junius' 2-dikán G. Bertsényi a' határ-széleken viselt Fő Kapitánságát, elerőtlenedett állapotja miatt letévén, helyőbe Gróf Koháry Istvánt rendelte a' Felség.

Ugyan ezen esztendőben különös Királyi parantsolat által Eger várának visszavételére rendeltetvén G. Koháry István, ottan az üiközet alatt, a' tsata-piartzon jobb keze úgy megsebesítettett, hogy azt többé soha sem használhatta.

---

volt. Mocsáry György' áldott Feleségének, néhai Osztrolutzky Anna Asszonynak nemes és bátor tselekedete méltó itten az említésre. Ez t. i. midőn a' várból szabadon bocsáttatott a' Nemesség' mint nem katonák, és az asszonyok is, a' Mocsáry Familiát illető leghasznosabb leveleket rajta lévő ruhájába bevarta, 's a' várban hagyván minden egyéb drágaságait, úgy ment ki a' többiekkel. Melly írományok, adomány-levelek, most is az ezeket írónak kezénél vannak. Háladó tisztelettel tartozik a' Mocsáry Familia ezen nemes tselekedetért. Ez örökösítse a' boldogúltat áldott hamvaiban!

Megesmervén I. Leopold Gróf Koháry nagy hűségét, 's bátor vitézségét, de bölts kormányát is, 1687. nevezetesen midőn ő a' Nemzeti fegyvereseket össze gyűjtötte, és a' német katonasággal egybe kaptsolta, Tököli támadó serege ellen, a' Felség nevében illy kifejezésű levél irattatott nekie: — „*Quod Sua Majestas Sacratissima, „innatam Familiae Kohárianae fidelitatem, „et laudem, singulariter contestetur.*“

Az 1702-diki Nov. 16-kán Eszterházy Pál Palatinus által, G. Koháry István a' Nógrád Vármegye által állíttatott gyalog katonaságnak általvételeire és rendbe szedésére kineveztetett.

1703-ban Jul. 2-ikán Hazánk ezen nagy bajnokja a' Fő Hadi Tanács' rendelkezésére, a' Haza' állapotjáról való fontos tanácskozás végett Bétsbe hivattatott.

Naponkint nevedvén a' támadók' ereje Rákóczy Ferentz vezérlete alatt, szükséges volt katonákat fogadni; melly dolog' előmozdítására Sept. 7-dikén 1703-ban hat ezer frt ajánlott Koháry István, és azt azonnal le is fizette. Ezen állíttatott katonaság G. Eszterházy Antalra és G. Battyányi Ferentzre bízattatván, Sept. 30. mindnyájan egy akarattal G. Koháry István' fő kormányja alá siettek.

Ugyan azon esztendőben egybe gyűlvén a' támadók' gyűlevész népe a), már Nógrád Vármegye

---

a) Szécsényben vagy annak térségén sátorokban Confoederatio nevezete alatt az ország' egy része gyűlést is tartott, mellyről Szécsény' leírásában bővebben.

gyében is egynehány várakat elfoglaltak; de Gróf Koháry István bölts kormányja által megaláztatnak, meggyőztették, 's széljel oszlattattak. Ugyan azért is

1704-ben Sept. 26-dikán a' Felség Koháryt az Udvari Cacellariussal Sajlerrel, Sz. Kir. Selmetz Bánya városába küldötte, hogy a' meg nem elégedettekkel fegyver-nyugvást kössenek.

I. Jó'sef, 1706. Julius' 23-dikán G. Koháry István által sokszor és summásan költsön adott pénzeknek kifizettetése erántírván, illy kegyelmesen fejezte ki magát felöle: „*Eundem nempe; „qua sibi fidelissimum, et verum fidelitatis „speculum, obque magna et non vulgata merita merito consolandum esse.*“

Ezen férjfiú az 1711-iki Jan. 2-dikán a' most említett Felség által Ns Honth Vármegye' örökös Fő Ispánjának kineveztetett, úgy hogy utánna ezen régi jeles Familiából mindenkor a' legidősebb viselje ezen diszes hivatalt, mellybe ő mindjárt Decemb. 14-dikén, ezen Vármegye' Karjainak 's Rendjeinek nagy örömökre be is iktattatott; az 1712-iki Dec. 27-ikén pedig VI. Károly' nevében a' Hadi Tanács által tudtára adattatott, hogy 48 esztendei hiv szolgálatjaiért, szenvedéseieért, és a' támadók' idejében minden vagyonjainak megvetésével tett áldozataiért, Fő Generálisi egész fizetésével holta' napjáig megajándékoztatott. Ezen feljül 1714-ben Octob. 15-kén VI. Károly által Ország-Bírónak kineveztetett; Octob. 18-kán pedig Belső

Titkos Tanácsossá tétetett. Minthogy azonban még az Egri ütközetben haszonvehetetlenné lett a' jobb keze, (a' mint feljebb is említünk) megengedetett nekie, hogy minden hivatalos és törvényes írásai-ban, ezüstre metszett aláírását használhassa, 's megparantsoltatott, hogy ez mindenütt valóságosnak esmertessék. Hogy azonban ezen aláírással idővel valaki vissza ne élhessen, az rendeltetett, hogy azon ezüst tábla az Ország-Bíró' halála után, hiteles Biztosság jelenlétében a' Palatinus kezeihez általadattassék, a' mint az 1715-iki 29-dik Art. bizonyítja.

Koháry István Királyi Biztosságot is több ízben viselt. Szükségesnek találjuk itten azon kiküldöttségeit említeni, mellyek a' törvénybe is beiktattattak. 1715-ben kiküldetett a' hit' dolgában a' 30-dik; Győr városának a' katonaság ellen tett vádjai' megvi'sgálására a' 43-ik; továbbá a' polgári katonaság, és a' gazdálkodásbeli rendszabások' elintézésére az 59-dik; a' Diós-Győri vár' és urodalom' elintézése iránt, Haller özvegye' pere miatt a' 104-dik; a' Morvai határ széleknek eligazítására a' 39-dik Articulusokban.

1719-ben a' törvényes ügyek' folytatása' meg-rövidítése eránt való tanácskozásra a' Felső által Bétsbe hivattatott.

Az 1723-diki 17-dik Articulusban mint Királyi Biztos a' Morvai határ-szélek' eligazítására ismét kiküldetett. Még I. Jó'sef által örökös Fő-Ispánsággal lévén megajándékozotva (a' mint fel-

jobb említésk) azt VI. Károly is megújította, 's megerősítette Dec. 28-kán 1720-ben.

Ezen nagy férjfiú Csábrági kedves várában az 1731-diki Mart. 29-dikén, hasznos életének 82-ik esztendejében halt meg, minden maradék nélkül, mert házasságra soha sem lépett. Tetemei réz koporsóba tétetvén, familiája' Szent Benedeki sirboltjába takarítottak illendő tisztelettel, a' hol azok most is két zár alatt tartatnak.

De nem csak vitéz katona, bátor és derék hadi vezér, jó hazafi, és hív alattvaló; hanem ember-szerető 's adakozó is volt Koháry István, a' mi saját jegyzéseiből 's tisztjei számadásaiból és végső rendelkezéseiből is kitetszik, mellyek szerint az igazán szegényekre, klastrombeliekre, apátzákra, ispotálybanszenvedő betegekre, szegény deákokra, templomokra, fundációkra, és számtalan ügye-fogyotakra többet kiadott 713800 ftnál.

Nagy volt valóban Koháry István, mind a' szerentsében, mind a' szerentsétlenségben; mert szerentséjében soha fel nem fuvalkodott, sanyarú és meg nem érdemlett hadi fogságát pedig, és egyéb szenvedéseit a' legnagyobb békességes türéssel viselte, jól tudván, hogy a' szenvedések között kétségbe esni, 's az életet megvetni, tsak alacsony lelkek szokása; mert Martialis szerint: (L. Epigr. II.)

„Rebus in adversis facile est contemnere vitam:

„Fortius ille facit, qui miser esse potest!“

Szükségesnek találom itten G. Koháry István vér szerint való atyafijairól is említést tenni.

G. Koháry Farkas, a' ditső Istvánnak testvér öttse, 's Báró Koháry Istvánnak harmadik fija is fegyvert fogott, 's követte bátyja és eleji' nyomdokit. 1683. esztendőben jelen volt Bétsnek a' Törökök' ostroma alól lett felszabadításánál, 's ott példás bátorságát bebizonyította vitéz előlépéseivel, 's győzödelmeivel! 1686. esztendőben a' Török ellen ő vezette a' Nógrádi és a' Honthi Nemeseket a' Budai ütközetre, a' hol bajnoki példájával allattavalójit bátorította 's buzdította.

Azomban a' Horvát Országi belső nyughatatlanságok' letsendesítésére rendeltetvén a' Felsőség által, elment oda feleségével 's gyermekeivel. 1704. eszt. Dubrava nevű városban tsendes halállal mult ki e' világból.

G. Koháry János, Báró Koháry Istvánnak negyedik fija, 1657-ben, Junius' 13-kán született. Ez is hasonló hűséggel szolgálta Királyát és Házáját. 1682-ben G. Tököli' támadó hadja ellen viaskodott, de szerentsétlenül; mert megfogattván hadi fogságra vitettetett, és először Kassára, onnan Ungvárra rab-lánczokon hurtzoltatott, életének 25-dik esztendejében; a' honnét kiszabadulván, a' Budai ütközetben jelen volt; de 1696 eszt. hasznos életének még csak 39-dik esztendejében meghalt, és Familiája' Sz. Benedeki sir-boltjába, a' testvére mellé illendően eltakarított.

G. Koháry György, Farkasnak legidősbik fia, 1688-ban, April. 13-dikán született. Ditséretesen elvégezvén Olmutz városában iskolájit 1708-ban, ő is fegyverével kívánt hazájának használni, és 1711-ben Aug. 10-dikén Fő Vezér Gróf Stahremberg' Ezredében Kapitánnyá lett; — de az 1716-iki Aug. 5-dikén a' Pétervárad-i ütközetben, 16 sebet kapván, 's mind a' két kezét elvesztvén, ditsőségesen végzette életét, 's ugyan ott el is temettetett.

G. II. Koháry János, Farkasnak második fia, az 1689-iki Sept. 20-kán Csábrágon született, 's attyának nagy örömeire Olmutz városában ő is jól végezte iskolájit. Boldog elejinek példáját akarván követni, Lobkovits Vasas Ezredébe állott, 's Kapitányságra emelkedett; de 1717-ben, a' Pétervárad-i ütközetben elesett, életének 28-dik esztendejében.

G. Koháry András, Farkasnak harmadik fia, 1694-ben November 30-dikán Csábrágon született; katonává lett 1715-ben. 1717-ben Belgrád alatt sebbe esett, mellyből sok szenvedései után kigyógyulván, az 1730-diki Aug. 11-dikén Scheer' Ezredében Ezredes Kapitánnyá (Obersterre) lett; 1731-ben Mart. 10-dikén pedig Nemes Honth Vármegyei örökös Fő Ispányi székébe iktattatott G. Forgách János által. 1739-ben Mart. 5-dikén Generál Majori, 1741-ben Generálisi rangra emeltetett, 's ezen esztendőben Temesvár és Belgrád alatt több fájdalmas, de ditsőséges sebe-

ket kapott ; ugyan ez esztendőben Belső titkos Tanácsosnak , 1748-ban pedig Nov. 17-kén Lovasság' Generalisának kineveztetett.

Hogy ez is igaz hazafi volt , kitetszik tsak a' következő figyelmet érdemlő tselekedeteiből is: 1733. eszt. egy egész Ezered katonaságot (Regementet) állított maga költségén , mellynek tökéletes felállítására és felkészítésére 161120 fl. 48 xr. költött. Az elfelejtethetlen Mária Theresia ispotályt állítván fel, ezen Gróf is két beteg számára 2000 ft. adott. 1744-ben Jan. 1-sőjén a' Bétsi ispotálynak négy beteg' számára ismét négy ezer forintot adott ; 1748-ban Maj. 5-kén a' nevezett ispotályban újra egy beteg ágyat fundált 1000 ftal.

Sok jeles és ditséres tetteit megakarván VI. Károly jutalmazni , Fő-vesztő hatalommal (Jure Gladii) ajándékozta meg az 1736-iki Sept. 3-dikán költ Privilegiumában. Végre 1757-ben Dec. 21-kén Szent Antal on Nemes Honth Vármegyében meghalt , és Selmetzen eltemettetett.

G. Koháry Miklós, a' fent nevezett Andrásnak fija , született Sz. Antal on Jul. 6-kán 1721-ben. Tekintetbe vévén a' Felség , attyának hűségét és nagy tetteit , ámbár még a' törvényes esztendeit el nem érte , még is az attya által állíttatott Ezeredben Kapitánynak kinevezte az 1733-diki Nov. 6-kán. Továbbá feljebb feljebb menván , a' Felség által Aug. 28-dikán 1754-ben ugyan azon Ezerednek Ezredes Kapitánnyává tétetett. Januárius' 2-kán 1758-ban Mária Theresia által Nemes

Honth Vármegye' örökös Fő Ispánjának kinevezetett, melly hivatalába mindjárt azon esztendőben Apr. 26-dik napján nagy öröm-kiáltással be is iktattatott. Ugyan azon esztendei Május 15-dikén Altheim Ezredében Generál-Majorrá lett; 1759-ben pedig Mart. 5-dikén az Armadához mint Brigadiros Generalis' rendeltetett. Julius 3-dikán 1769-ben gutaütés által múlt ki ez árnyék világból Balogon, és Selmetsen illendően eltakarította. Ezen felírás olvastatik sir-boltja felett:

„*Siste tantisper Peregrine,*
„*Lege lugendo, luce legendo.*
„*En hoc lugubri loco, quo genitor,*
„*Genitus, et filia, voluit aequae sepeliri filius,*
„*Ne post fata sejungeretur ab illis,*
„*Quibus in vivis, amore, pietate et natura*
„*Nexu junctus adhaerebat,*
„*Nicolaus quippe Comes Kokáry de Csábragh*
„*et Szitnya,*
„*Perpetuus in Murány et Balogh-vár,*
„*Dominiorum Ebenthal, Valterskirchen*
„*Haereditarius, Iti Comitatus Nagy et*
„*Kis Honth Supremus Perpetuus Comes,*
„*SS. C. R. A. Mattis Generalis, et Came-*
„*rarius,*
„*Qui Heroae Patris, et Patruí virtuti*
„*Insistendo, pro Salute Regis, et Patriae*
„*Potiores Annos irrequiete, paucos agens*
„*In quiete, 3-a Mens. Julii,*

„*Ut Gentilitius Leo Zodiacum lustret,*
 „1769. *inopina morte obiit,*
 „*In Superiore Hungaria*
 „*Dynastia Balogiensi, sibi prae aliis grata,*
 „*Aetatis suae 48. honore, vita et for-*
 „*tunae Satur. Utique sat est vixisse,*
 „*Minus sibi, plus Deo, Regi, et Patriae,*
 „*Nec non pro Gloria avitae stirpis.*
 „*Vale — ac Animae Ejus pie recor-*
 „*dare! Ista, inexstinguibilis amoris*
 „*dolorisque tessera, Fratri, sanguine,*
 „*Patri, affectu, inter pia suffragia*
 „*Parentant Fratres, tantisper super-*
 „*stites Ignatius, et Joannes.*“

G. Koháry Ignátz, Andrásnak fíja, Dec.
 2-kán 1726-ban született, 's 1744-ben, a' Bur-
 kus hadának berohanásakor, attya' parantsolatjára
 fegyverbe állott, és mint Kapitány, a' hadi tu-
 dományban magát különösen megkülömböztette;
 1745. a' felkelt Nemesek (*Insurrectio*) között mint
 Fő Strá'samester szolgált. Mária Theresia által
 Kamarássá, 's testvér bátyjának Miklósnak halála
 után 1769. eszt. Augustus' 23-dikán Nemes Honth
 Vármegye' örökös Fő Ispánjává tétetett. Meghalt
 1777-ben, életének 73-ik esztendejében.

G. Koháry Antal, már életének gyenge esz-
 tendejiben nagyokra készült, 's a' Tudományokban
 tett nagy előmenetele, 's példás maga viselete ál-
 tal teljes reménységet nyújtott az eránt a' Ha-
 zának

zának, hogy nagy oszlopa leend. De egy hirtelen erőt vett betegség által az élők' számából kiragadtattott, még csak 24-dik esztendejét sem érhetvén el. Benne a' Haza, 's a' Nemzet egy nagy férjfiút vesztett el.

Hertzeg Koháry Ferentz', Arany Gyapjas Vitéz', Magyar Ország' Fő Cancellariusza', Zászlóssa', Cs. Kir. Belső Tiskos Tanácsos', Tekintetes Nemes Hont Vármegye' örökös Fő Ispánja' jeles tetteit nem számlálom elő, ne hogy hizelkedni láttassak (a' mitől az Isten mentsen meg!). Éltesse ezen tisztelt Hertzeget az Isten sokáig 's szerentsésen, hogy nagyobbíthassa ezentúl is érdemeit. Ezt kívánom én, és velem együtt minden igaz Magyar, tudván azt, hogy akkor közelít az Ország a' kívánt szerentsés állandóságához, midőn a' Nagyok az alattok valók eránt kegyelemmel, 's pártfogással viseltetnek, 's az igaz érdemeket megismervén, meg is kívánják azokat jutalmazni, és jutalmaztatni!

A' Füleki vártól 's várostól vette nevezetét a' Füleki Járás.

IV.

D i v é n y V á r a.

Ezen vár tsaknem egy idejű a' Füleki várral, 's mind azon viszontagságokban részesült ez is, mellyek azt érték. Fekszik a' Losontzi Járásban,

Nógrád Várm. Leirása III. Köt.